

HÖGSTA DOMSTOLEN
Avd. 1

PROTOKOLL
vid föredragning
DAG FÖR BESLUT
2003-06-18
Stockholm

Aktbil. nr
Mål nr T 1418-02

**NÄRVARANDE
JUSTITIERÅD**

Munck, Håstad (referent), Lindeblad, Calissendorff och
Wersäll

**FÖREDRAGANDE
REVISIONSSEKRETERARE
TILLIKA
PROTOKOLLFÖRARE**

Jonsson

PARTER

KÄRANDE

1. Skanska Sverige Aktiebolag, 556033-9086,
205 33 MALMÖ
 2. AB Vendels Grustag, 556035-8383, Röbo, Sanda,
755 94 UPPSALA
- Ombud för 1-2: advokaten L. B.

SVARANDE

Justitiekanslern, Box 2308, 103 17 STOCKHOLM
Ombud: advokaten K. D.

SAKEN

Skadestånd på grund av fel i myndighetsutövning

Länsstyrelsen i Uppsala län meddelade genom beslut den 6 april 1993 kärande-
bolagen tillstånd att bedriva bergtäkt m.m. på vissa fastigheter i Uppsala kom-
mun. Efter överklagande fastställde Koncessionsnämnden för miljöskydd

	Postadress	Telefon	Expeditionstid
HÖGSTA DOMSTOLEN	Box 2066 103 12 STOCKHOLM	08-617 64 00	08.45-12.00 13.15-15.00

den 2 juli 1993 tillståndsbeslutet. Koncessionsnämndens beslut fick inte överklagas. Den 30 september 1993 ansökte två personer om rättsprövning i Regeringsrätten. Regeringsrätten meddelade den 17 december 1993 en dom, varigenom Koncessionsnämndens beslut upphävdes och målet visades åter till nämnden för ny behandling. Den 30 juni 1994 meddelade Koncessionsnämnden ett nytt beslut enligt vilket bolagen fick tillstånd att bedriva bergtäkten.

Bolagen begärde den 24 oktober 1995 hos Justitiekanslern ersättning av staten för skada som uppkommit för bolagen till följd av fel eller försummelse vid myndighetsutövning av bl.a. Regeringsrätten. Felet hos Regeringsrätten bestod enligt bolagen i att rätten underlåtit att kommunicera ansökningen om rättsprövning med bolagen. Justitiekanslern avslog den 17 juni 1996 bolagens ansökan om ersättning.

Bolagen väckte därefter talan vid Stockholms tingsrätt med yrkande om skadestånd på grund av fel och försummelse i myndighetsutövning av Regeringsrätten. Tingsrätten fann att ansvaret för det påstådda felet i myndighetsutövningen, från att ha legat på den regeringsrättssekreterare som förberett och föredragit målet om rättsprövning, i och med målets föredragning den 16 november 1993 gått över på de regeringsråd som deltagit i målets avgörande. Tingsrätten avvisade därför med hänvisning till 3 kap. 10 § skadeståndslagen (1972:207) käromålet i den del detta grundades på påstående om fel och försummelse av Regeringsrätten från och med den 16 november 1993. Målet i övrigt vilandeförklarades i avvaktan på Högsta domstolens prövning. Avvisningsbeslutet överklagades men fastställdes av hovrätten, vars beslut vann laga kraft.

Bolagen väckte därefter talan i Högsta domstolen med krav på ersättning av

staten. I beslut den 29 januari 2001 avvisade Högsta domstolen med hänvisning till 3 kap. 7 § skadeståndslagen bolagens talan. Högsta domstolen anförde att denna regel innebär att frågan, huruvida det föreligger något förhållande som medför att ett avgörande av högsta instans skall upphävas eller ändras, skall prövas i den ordning som gäller för extraordinära rättsmedel, varefter skadeståndstalan i förekommande fall kan tas upp i en skadeståndsprocess. Eftersom bolagen inte ansökt om resning i Regeringsrättens mål om rättsprövning, förelåg det enligt Högsta domstolen hinder att för närvarande pröva bolagens skadeståndstalan (NJA 2001 s. 31).

Bolagen ansökte om resning. Regeringsrätten konstaterade i beslut den 13 juni 2001 att kommunikation borde ha skett innan Koncessionsnämndens beslut upphävdes. Regeringsrätten fann emellertid att det, oavsett hur man bedömde underlåtenheten att föranstalta om kommunikation, saknades skäl att pröva saken på nytt eftersom frågan om sökandenas rätt till bergtäkt m.m. numera avgjorts slutligt på så sätt att länsstyrelsens tillståndsbeslut blivit bestående. Regeringsrätten avslog därför resningsansökningen.

Skanska Sverige AB och AB Vendels Grustag har nu i stämningsansökan, som kom in till Högsta domstolen den 5 april 2002, yrkat att staten förpliktas att till dem betala 5.186.213 kr jämte ränta enligt 4 § andra stycket och 6 § räntelagen från den 24 november 1995 till dess full betalning sker.

Bolagen har som grund för talan angett att såväl underlåtenheten att ta kommunikationsfrågan under beaktande som underlåtenhet att kommunicera utgör skadeståndsgrundande fel och försummelse i Regeringsrättens handläggning av rättsprövningsmålet.

Justitiekanslern har yrkat att bolagens talan skall avvisas, i första hand i dess

helhet med hänvisning till 3 kap. 7 § skadeståndslagen, i andra hand till den del den omfattar skadestånd på grund av påstådda fel eller försummelser av Regeringsrätten före den 16 november 1993 på grund av lis pendens. För det fall att käromålet upptas till prövning har Justitiekanslern bestritt detta i dess helhet.

Efter föredragning av målet fattar Högsta domstolen följande

BESLUT

Enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen skall staten ersätta bl.a. ren förmögenhets-skada, som vållas genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning i verksamhet för vars fullgörande staten svarar. Av 3 kap. 7 § samma lag framgår dock, såvitt nu är av intresse, att sådan talan om ersättning inte får föras med anledning av beslut av Högsta domstolen eller Regeringsrätten, om inte beslutet upphävts eller ändrats. Regleringen bygger på tanken att en skadeståndstalan med anledning av ett felaktigt avgörande av Högsta domstolen eller Regeringsrätten i princip inte skall få föras. En sådan talerätt har dock inte ansetts inge några betänkligheter för fall då ett sådant avgörande upphävts eller ändrats i extraordinär väg (se prop. 1972:5 s. 349).

Överprövning i extraordinär ordning anses emellertid inte kunna komma i fråga när det gäller ett icke-slutligt beslut vars rättsliga betydelse är begränsad till den process i vilken det meddelats och inte heller i andra fall om det avgörande som angrips kan sägas ha blivit överspelat (jfr Welamson, Rättegång VI, 3 uppl. s. 209 ff.). Beslut i en fråga rörande kommunikation är att hänföra till sådana icke-slutliga beslut som inte kan bli föremål för resning vare sig beslutet innebär att kommunikation skall ske eller att sådan åtgärd inte skall vidtas; i det senare fallet är det mindre vanligt att ställningstagandet över huvud taget återspeglas i ett skriftligt beslut.

I Högsta domstolens beslut den 29 december 2001 (NJA 2001 s. 31) att avvisa en av bolagen tidigare väckt skadeståndstalan har konstaterats att bestämmelsen

i 3 kap. 7 § skadeståndslagen inte hindrar att en skadeståndstalan tas upp till prövning i ett fall där en resningsansökan, trots att resningsskäl i och för sig befunnits föreligga, inte har beviljats av formella skäl eller t.ex. därför att frågan ansetts överspelad. Avvisningen grundades på att det i första hand ansågs ankomma på Regeringsrätten att i extraordinär väg pröva domstolens handläggning av rättsprövningsmålet.

Det handläggningsfel som gjorts gällande i målet är i och för sig av sådant slag att det kunnat medföra att den dom som handläggningen lett fram till kunnat angripas med extraordinärt rättsmedel. Vid tidpunkten för Högsta domstolens beslut måste det emellertid ha framstått som uppenbart att resning inte skulle kunna beviljas vare sig med avseende på beslutet att inte kommunicera ansökan om rättsprövning eller beträffande domen i rättsprövningsmålet, som i detta läge var överspelad. Tanken måste i stället antas ha varit att Regeringsrätten vid prövning av en resningsansökan skulle få tillfälle att uttala sig i frågan om det innebar ett handläggningsfel att underlåta kommunikation, även om ansökan som sådan skulle komma att avslås. Regeringsrätten har också gjort ett sådant uttalande, låt vara att Regeringsrätten inte uttalat sig i frågan om handläggningsfelet skulle ha kunnat föranleda resning. Enligt Regeringsrättens beslut den 13 juni 2001 borde sålunda kommunikation ha skett innan Koncessionsnämndens beslut upphävdes. I detta läge kan något hinder enligt 3 kap. 7 § skadeståndslagen inte längre anses föreligga mot att ta upp bolagens skadeståndstalan till prövning.

Av 3 kap. 10 § skadeståndslagen jämförd med 3 kap. 3 § rättegångsbalken

följer att talan om ersättning enligt 3 kap. 2 § skadeståndslagen på grund av fel eller försummelse av regeringsråd skall tas upp av Högsta domstolen. Fel

eller försummelse av regeringsrättssekreterare omfattas inte av denna särskilda forumregel, vilket i princip innebär att talan i sådant fall enligt allmänna forumregler skall anhängiggöras och handläggas vid allmän underrätt.

En sådan tillämpning av behörighetsregeln i 3 kap. 10 § skadeståndslagen i situationer som den förevarande skulle emellertid leda till att det även efter ett slutligt avgörande blir erforderligt att avgöra huruvida ett fel skall tillräknas regeringsrättssekreteraren eller regeringsråden. Problem uppstår vidare vid tillämpningen när, såsom i förevarande mål, skadeståndsskyldighet på grund av kumulerad eller anonym vårdslöshet åberopas. Med det angivna synsättet skulle resultatet kunna bli antingen att sådana grunder för skadeståndsskyldigheten inte skulle kunna prövas alls eller också att Högsta domstolen ansåg sig behörig även till den del som annan än ett regeringsråd medverkat, trots att domstolen inte skulle få ta ställning till om vederbörandes handlande ensamt var tillräckligt för skadeståndsskyldighet. Ingen av dessa lösningar kan anses godtagbar. Det anförda leder till att Högsta domstolen får anses vara behörig att utan begränsning pröva frågan om skadeståndsskyldighet för staten när på grundval av käromålets utformning skadeståndsgrundande fel eller försummelse av regeringsråd kan komma att prövas i målet (jfr 10 kap. 14 § och 19 kap. 3 § rättegångsbalken för fall då talan riktas mot befattningshavarna personligen).

I förevarande fall är emellertid frågan om skadeståndsskyldighet för staten mot bolagen på grund av fel eller försummelse i rättsprövningsmålet före den 16 november 1993 anhängig vid Stockholms tingsrätt. Enligt 13 kap. 6 § rättegångsbalken föreligger därför för närvarande hinder mot att i Högsta domstolen pröva bolagens talan i denna del.

På grund av det anförda avvisar Högsta domstolen Skanska Sverige Aktiebolags och AB Vendels Grustags talan såvitt avser fel eller försummelse före den 16 nove-

ber 1993 vid Regeringsrättens handläggning av rättsprövningsmålet men lämnar avvisningsyrkandet i övrigt utan bifall.

Karin Jonsson

Föredraget 2003-05-20

Uppvisat och lämnat för expediering 2003-06-16

Johan Munck